

Pospíšil, Ivo

Mezi teorií a beletrií : (Ivan Stadtrucker jako významná osobnost slovenské kultury)

Opera Slavica. 2009, vol. 19, iss. 3, pp. 43-44

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116310>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Studie Heleny Flídrové je o českém a ruském infinitivu, Jitka Komendová píše o misi Stefana Permského, Ivana Kyralová o životě Petra Savického, známý ruský badatel Naum Lejderman o N. Tichonovi, Zdeněk Pechal o parafrázi v Nabokovově románu *Отчаяние*, Jindřiška Pilátová v napaditém textu zase o možnostech překladu obecné češtiny do ruštiny a angličtiny (B. Hrabal), Jana Skladaná o aktualizaci ruských a slovenských přísloví, Ljudmila Stěpanovová o Rusech z hlediska mezikulturní komunikace. Jsou tu i tradiční oddíly recenzí, zpráv a kronika.

Časopis může být dalším krokem k oživení dění zejména v rusistice a posílení žádoucího pluralitního charakteru lingvistiky a literární vědy.

Ivo Pospíšil

Mezi teorií a beletrií (Ivan Stadtrucker jako významná osobnost slovenské kultury)

V panoramatu slovenské literatury a širě kulturního života a kulturní politiky je prof. ing. Ivan Stadtrucker, CSc., nepřehlédnutelný a pro důkladnou znalost slovenského kulturního života, slovenské literatury, filmu a mediální komunikace posledních 30 let je povědomost o jeho dílech nezbytná. Narodil se roku 1935 v Krupině a po absolvování střední školy ve Zvolenu vystudoval v Praze na ČVUT obor rozhlasové, filmové a televizní techniky – k umělecké tvorbě, hlavně scénářistické, se tedy dostává od techniky médií. Potom pracuje dlouhá léta v Slovenské televizi, nejprve v technickém zázemí, později jako redaktor a do značné míry tvůrce proslulých bratislavských televizních pondělků, inscenací, jako byly např. *Únava materiálu* (1974), *Tam je hviezda Síruius* (1983) aj. Svou televizní kariéru završil jako ústřední ředitel Slovenské televize (1994). Druhá jeho kariéra je vysokoškolská, tedy pedagogická a vědecká: od roku 1971 přednášel na VŠMU v Bratislavě, po převratu byl prvním děkanem fakulty masmediální komunikace na Univerzitě sv. Cyrila a Metoda v Trnavě, děkanem Fakulty dramatických umění Akadémie umení v Banské Bystrici, kde dnes působí jako vedoucí Katedry filmové dramaturgie a scénářistiky. Známý je jeho pobyt v USA (přednášel na University of Kansas, City University of New York, Brown University v Providence a na Harvardově univerzitě měl přednášku o televizi jako politickém fenoménu), kde se mimo jiné zabýval sběrem materiálu o Andy Warholovi, kterou nyní dokončuje.

Významně zasáhl do teorie masmediální komunikace knihami *Krásna tmy* (1971), *Čas projektívnej kultúry* (1983) a *Dramaturgia hraného filmu* (1990). Jako prozaik zaujal povídkovou sbírkou *Belasý jantár* (1980), románem *Chuť jablák* (1983) a cestopisem *Amerika na vlastnej koži* (1992).

Zmíněná dvojdomost až vícedomost se projevila i v posledních letech vydáním dvou rozsáhlých, zásadních knih. Jedna je právě z oblasti masmediální komunikace, druhá je pozoruhodnou románovou strukturou. V knize *Teória masmediálnej (dis)komunikácie* (vydavatelstvo Spolku slovenských spisovateľov, Bratislava 2008) autor propojuje svoji zkušenost scénáristy s obecnou polohou televizního vysílání a jeho přivracených i odvrácených stran. Nikoli nadarmo jde tu nikoli pouze o masmediální komunikaci, ale často také o diskomunikaci. Jádrem je zkoumání reality v televizi, média moderní televize vůbec a televizního atraktoru. Na základě nejnovější odborné literatury a zejména vlastních mediálních

zkušeností doslova od technika, řadového a vedoucího redaktora až po ústředního ředitele rýsuje autor především obrazovou a obraznou stránku média, lidskou tvář a její proměny, použití střihu, ale také pomluvy a pověsti i tzv. teleudálosti. Zvláštním bodem je však Stadtruckerovi nejbližší slovesná stránka tohoto média, tedy televizní dialog, televizní chat, ale i sociologické dimenze komunikačního aktu, včetně teleobecenstva, a televizního národa. Autor je nejen dobrým řemeslníkem a umělcem televize, znalcem její vnitřní anatomie a fyziologie, přetvářek, selhání, ale také sociologie a psychologie televizního komunikačního aktu jako spojení slova, obrazu a politiky. V našich, tj. česko-slovenských podmínkách, je jeho práce ojedinělá ve své komplexnosti a svým silným literárním východiskem ukazuje, v čem je slovenská uměnověda s jejími přesahy hodnotná a využitelná v našem konceptu literatury jako estetické komunikace s jejími mediálními transcendencemi i české slovakistice v širokém slova smyslu.

Druhou polohou Ivana Stadtruckera je krásná literatura. Kromě zmíněných próz je podle mého soudu jeho největším úspěchem epistolární román *Kto zhasol svätójánsku mušku?* (1998), příběh stárnoucího muže mezi dvěma ženami, příběh nevěry a tragické smrti na pozadí peripetií společenského vývoje. Nejzajímavější je ovšem proměna tradičního románu v dopisech typického zejména pro sentimentalistické nebo preromantické polohy memoárového nebo vůbec reminiscenčního žánru. Stadtrucker je poeta doctus, prolínání obou velkých oblastí je pro něho příznačné, ale současně buduje svou múzičnost, tedy relativní svébytnost svého uměleckého nadání. Podobá se v tom jiným podobně strukturovaným osobnostem, ze Slováckům Stanislavu Rakúsovi (1940), Jánu Lenčovi (1933) či Márii Bátorové (1951), v českém prostředí např. Daniele Hodrové (1946) nebo Vladimíru Macurovi (1945–1999) – u každého je však míra jejich přirozené nebo chtěné múzičnosti různá.

Ivo Pospíšil

Odešel znalec literatury, vědec hodný toho jména: Drahomír Šajtar (1922–2009)

Dne 4. dubna 2009 zemřel v Ostravě ve věku nedožitých 87 let docent Masarykovy univerzity, český bohemista, rusista a romanista Drahomír Šajtar. Poslední jeho knihou, která vyšla doslova v předvečer jeho smrti, jsou *Tři kapitoly bezručovské* (Společnost Leopolda Vrly, Ostrava 2009), kam vtělil své zásadní, polemicky vyostřené názory na osobnost básníka, jemuž se soustavně věnoval po celý život. Do knihy mi vepsal dedikaci „s jarním pozdravením a přátelsky“ datovanou 27. 3. 2009. Šajtar svým životem a dílem spojil tři velké obory literární vědy, ale vytvořil také mocný základ pro studium tzv. regionální literatury, zejména severní Moravy a Slezska, jejímž byl mezinárodně uznávaným znalcem – je mi ctí, že jsem se mohl o jeho osobnosti nejednou vyjádřit,¹ a prezentovat je-

¹ Viz naše příspěvky a recenze: D. Šajtar: Básník Eduard Bagrickij. Tilia, Šenov u Ostravy 1997. *Slavia* 1997, sešit 4, roč. 66, s. 487–488. Celistvost a ukotvenost literární interpretace (Drahomír Šajtar: Černé labutě. Na okraj moderní literatury ruské. Společnost Leopolda Vrly, Ostrava 2006). *KAM-příloha*, říjen 2006, č. 10, s.12–13. Rusista ve svém klíčovém díle: několik kritických poznámek. In: Chodec cestami poezie. Drahomír Šajtar – 85. K vydání připravili Květa Šajtarová a Libor Pavera. Společnost Leopolda Vrly, Ostrava 2007, s. 20–25.